

„Poslední rok předškolního vzdělávání zavedeme v zásadě jako povinný.

V otázce povinné přípravy dítěte na základní vzdělávání od 5 let prosazujeme varianty, které jsou v souladu s legislativou pro první stupeň základní školy.“

Finální verze koaliční smlouvy, prosinec 2013

S rostoucím věkem dítěte nabývají na významu vrstevnické vztahy. Zatímco osmnáctiměsíční batole může mít velmi rádo děti (jak někdy argumentují matky, které se už chtějí vrátit do práce a je jim hloupé říct, že už je samotné dlouhý pobyt doma či vlastní dítě moc nebaví), z psychologického hlediska jsou vrstevníci vcelku irelevantní a naprostou většinu vývojových potřeb jsou s to velmi dobře uspokojit dospělí. U pěti-šestiletého dítěte by i nadále měla dominovat rodina, nicméně děti se na sebe skutečně těší, užívají si společných her, vytvářejí první kamarádské vztahy. Druhé děti nabízejí předškolnímu dítěti množství podnětů, uspokojují množství jeho potřeb, poskytují mu i vzory a modely chování.

Čeští rodiče dlouhá léta přijímají předškolní kolektivní zařízení vstřícně. A jakkoli mezi důvody patřily a patří i dnes důvody ekonomické a sociální (matky samoživitelky, splácení hypotéky na byt, realizace pracovní kariéry), tak edukační působení mateřské školy je rovněž na čelném místě. Proto také čeští rodiče mají o zápis a docházku dítěte do mateřské školy enormní zájem.

Ovšem jedna věc je vehementně doporučovat návštěvu mateřské školy přinejmenším rok před vstupem do základní školy a druhá věc je ve stejném období zavést tuto docházku jako povinnou. Existují nepochybně racionální důvody pro takové opatření. Část rodičů se skutečně nevěnuje rozvoji svých dětí přiměřeným způsobem. Učitelé základních škol si pak oprávněně stěžují, že mnohé děti jsou velmi špatně připravené na požadavky první třídy, existuje stále vysoké procento odkladů školní docházky (celorepublikově mírně pod dvacet procent), počty romských dětí přeřazovaných do základních škol praktických jsou trvale vysoké apod. Politici by po zavedení této povinnosti mohli prohlásit: udělali jsme významný krok k řešení těchto problémů (Brusel nebo Štrasburk jistě ocení) a teď mají odpovědnost učitelky mateřských škol.

Osobně jsem proti tomuto opatření. Nemohu vyloučit, že u některých rodin a dětí může přinést pozitivní efekt, ovšem z hlediska pohledu do budoucnosti bychom měli pozvolna, leč velmi systematicky oslabovat význam státu a naopak i v tomto konkrétním případě posilovat působení rodičů. Žádné zařízení není s to poskytnout lásku, množství času, trpělivost, obětavost... jako rodiče.

Za mnohem vhodnější k prosazení v této oblasti bych pokládal právo každého rodiče, aby ve věku od 3 let dítěte získal beze všech dalších podmínek místo v mateřské škole. Současně by však stát prostřednictvím svých organizací měl vyvíjet skutečný a ne jen papírový nátlak na ty rodiče, kteří zapomínají, že jejich péče o dítě nekončí početím nebo porodem. Ovšem ještě důležitější než represe je efektivní pomoc těmto rodinám – v tomto směru zůstáváme hodně dlužni. Současně je žádoucí zlepšovat podmínky předškolních zařízení – 28 dětí ve třídě s jednou učitelkou rozhodně není v roce 2014 *lege artis*.

Pokud by se přece jenom podařilo prosadit uvedené opatření do života, mělo by být v podobě povinného předškolního vzdělávání a ne povinné docházky do mateřské školy. Tím by se zvýšil tlak na rodiče, aby se dítěti systematicky věnovali už v tomto období. Státu by přitom mělo být zcela jedno, kde a jakým způsobem si rodiče toto vzdělání zajistí. V této souvislosti bych pokládal za nezbytné zcela uvolnit předškolní domácí vzdělání, aby do něj mohl vstoupit kterýkoliv rodič bez předběžných podmínek (rodiče pouze oznámí své rozhodnutí). Je fakt, že by při tomto postupu měly být stanoveny oblasti, ve kterých by se sledoval dosažený pokrok (samozřejmě u všech dětí, tedy i u školkových) – tato varianta je prakticky zatím neproveditelná, protože bychom museli umět stanovit vstupní relevantní parametry každého dítěte a současně parametry průběžné a výstupní. To zatím neumíme a neděláme ani u povinného základního vzdělávání.

Václav Mertin

PhDr. Václav Mertin

Dětský psycholog

Filozofická fakulta UK

Náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha

vaclav.mertin@ff.cuni.cz